

Preek over Marcus 12 : 28 – 34, gehouden op zondag 11 november 2018 in de Grote Kerk in Naarden.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Voor de schriftgeleerde of de Farizeeër die in de evangeliëperikoop van vandaag optreedt, hebben we een spontane sympathie. Een sympathie die hij ook krijgt van Jezus. ‘U bent niet ver verwijderd van Gods koninkrijk’ zegt Jezus tot hem, en dat is niet zomaar een klein complimentje. Voor de vestiging van dat koninkrijk Gods is Jezus al enkele jaren onderweg, en op een niet zo opwekkend moment in zijn leven ontmoet hij deze man, in wie hij een medestander ervaart. Hij verschijnt als een witte raaf te midden van de harde tegenstanders van Jezus.

We lezen dit jaar uit het evangelie van Marcus. Hij is de evangelist die Jezus tekent in een aanhoudend conflict met de *gestelde machten* (Farizeeën, Sadduceeën, Hoge priesters en Schriftgeleerden), dat uiteindelijk zal leiden tot zijn liquidatie.

In de chronologie van Marcus komt het verhaal van vandaag, met de sympathieke Farizeeër, *na* de blijde intocht van Jezus in Jeruzalem. ‘Blijde intocht’ zeggen wij, maar eigenlijk was het een protestoptocht. Jezus gezeten op een ezelsveulen was voor al wie ooit te paard door Jeruzalem was gereden, en dat waren al wie macht en aanzien genoten, een grove aanfluiting. En Jezus had op slag de menigte op zijn hand. Ze vierden hem. Ook vreemdelingen voelden zich aangesproken, zoals dat groepje Grieken dat de apostelen aanspreekt om hen bij Jezus te brengen. Begrijpelijk dat de hogepriesters en de schriftgeleerden, al lang gebeten op Jezus, dat niet pikken. Als een zwerm getergde horzels zitten ze Jezus achterna, tot in de tempel toe. Ze vallen hem lastig met hun venijnige vragen, stuk voor stuk bedoeld als valstrikken, om Jezus te vangen.

En dan is er plotseling die Farizeeër met een vraag waarop elke jood het antwoord weet. Moet weten. ‘Wat is het voornaamste gebod?’

Ook wij kennen het antwoord. Alleen al als we met enige aandacht

hebben geluisterd naar de eerste lezing van vandaag, uit het boek Exodus, een verhevigde beschrijving van wat Mozes heeft geleerd. We lazen: ‘God liefhebben met heel je hart, met heel je ziel en heel je kracht’. Hij reciteert het zonder hapering, en voegt er aan toe, helemaal in de lijn van Jezus: ‘en uwe naaste beminnen als u zelf’. Het is niet om die paar zinnnetjes die de man uit het hoofd kan opzeggen, dat Jezus hem gelukkig prijst. ‘Hij zag iets in hem’, zo lazen we in het evangelie. Het waren niet alleen maar woorden die de man sprak, hij leefde er ook naar. En precies dat brengt hem in de nabijheid van het Koninkrijk Gods, en maakt hem geliefd bij Jezus.

Met zijn verhaal daagt de evangelist Marcus ons uit om ook te doen als onze Farizeeër en de sympathie van Jezus te winnen. Het zijn niet de vragen en discussies over het geloof die ons tot medestanders van Jezus maken, maar het onderhouden van de (voornaamste) geboden: God beminnen bovenal en de naaste als jezelf.

Wanneer we kijken naar de lezingen van vandaag, kunnen we ons afvragen of er ook nog maar iemand nadere uitleg behoeft. Is het niet duidelijk wat er staat? Van God houden en je naaste beminnen als jezelf, daar hangen heel de wet en de profeten aan vast! Toch blijft het steeds opnieuw nodig dat gezocht wordt, hoe dit dubbelgebod van de liefde ingevuld moet worden in de omgang met de mensen. En dan zien we grote problemen op onze levensweg. Immers, het is niet zo moeilijk om sympathie en genegenheid op te brengen voor mensen die je na aan het hart staan. Maar juist de mensen met wie wij zelf veel moeite hebben en die wij niet verdragen kunnen, toch als je naaste beschouwen en dat in je gedrag en levenshouding tot uiting laten komen, daar hebben wij zo allemaal onze problemen mee. In dit opzicht kunnen wij veel leren van hetgeen Jezus zegt over de voornaamste wet: “Liefde voor God is gelijkwaardig aan liefde voor de naaste. Alles wat er in de wet en de profeten staat geschreven is met die twee geboden verbonden”. Dit betekent dat alles wat niet met dat gebod verbonden kan worden, alle wetten die niet spreken van de liefde voor God en de mens, geen geldigheid van bestaan hebben. Daar attent op zijn en onszelf in dit opzicht bevragen, kan veel onrecht voorkomen. De wijze van

onderzoeken van het rabbijnse Jodendom kan daarbij ons uitstekend van dienst zijn. Voortdurend stellen zij elkaar vragen, luisteren naar antwoorden om vervolgens die antwoorden weer ter discussie te stellen, waardoor steeds getoetst wordt, of ze op de juiste weg zijn. Een goede weergave van zo'n discussie is de eerste lezing. Op een prachtige manier is dit daar heel praktisch uitgewerkt. Concreet staat er beschreven wat het betekent dat we onze naaste beminnen als onszelf:

Rechtvaardig zijn door de vreemdelingen, en weduwen en wezen geen onrecht aandoen. Als we het wel doen, zal God hun geklaag horen, Hij zal het voelen, alsof het Hem wordt aangedaan.

Een noodlijdende geld lenen doe je zonder rente, je neemt hem zijn mantel niet af. Doe je het toch, dan zal God zijn hulpgeroep horen.

Boeiend is hierbij dat er dus twee keer staat, dat God hun roepen zal horen. Nu kunnen we het als heel dreigend zien, dat God de klacht van de onrechtvaardig behandelde zal horen, maar is het tegelijkertijd ook niet heel stimulerend dat God daarmee zegt: "Wat voor de mens gedaan wordt, wordt voor Mij gedaan?" Ik moet daarbij denken wat in Psalm 8 staat: "Wat is de mens dat Gij aan hem denkt, Gij hebt hem bijna tot een God gemaakt". God heeft ons gewild, met al onze tekortkomingen, met al onze gebreken. Wat zou de wereld anders zijn als wij dat in ons verstand, in ons hart, in onze ziel zouden toelaten. Als bijvoorbeeld alle regels in ziekenhuizen eens zó op hun waarde onderzocht zouden worden, zou patiënten veel verdiet bespaard blijven. Als alle mensen die in de ziekenhuizen werken de regels hanteren met liefde, zouden zij zichzelf niet veel menselijker, veel warmer voelen in hun eigen huid? Zou ieder niet veel gelukkiger zijn als we anderen behandelen zoals we zelf graag behandeld willen worden? Namelijk met liefde. Als ieder zich, zoals in de eerste lezing, af zou vragen, hoe hij/zijzelf graag als vreemdeling behandeld wil worden, zou het oordeel van velen over de vreemdeling in ons midden niet veel bescheidener worden, ja, zou men niet toch ook geneigd zijn om te keren in zijn verstand, zijn hart en in zijn ziel in de wetenschap, dat God het goed voorheeft met de vreemdeling, zoals Hij dat had met het Joodse volk in Egypte? Zijn we

trouwens niet allen af en toe de vreemdeling die bang is afgewezen te worden, niet begrepen te worden, die met angst om het hart de toekomst tegemoet ziet, bang voor het onbekende? De herinnering aan onze eigen angst, onze eigen onzekerheid, kan ons tot steun zijn in onze omgang met anderen. Als we op een dergelijke wijze het eerste en tweede gebod hanteren en onszelf daarop bevragen en naar elkaar luisteren, worden we niet opgesloten door onze eigen wetjes, door ons eigen denken, maar gaat er een wereld open waar ieder tot zijn recht komt, een wereld waarin mensen elkaar verdragen, zoals ze zijn. Dan zullen mensen zich in vrijheid geborgen weten, omringd door liefde van God, die gestalte krijgt in de liefde van mensen, in onze steden en dorpen, in kantoren, fabrieken en in ziekenhuizen, overal waar mensen zijn.

De Farizeeën en wetgeleerden waren met hun probleemvragen sluw naar Jezus gegaan. Vragen als: ‘Moet men belastingen betalen aan de keizer’ of over de vrouw met haar zeven mannen: ‘Van wie ze in het hiernamaals uiteindelijk de vrouw zal zijn’. Ze hebben van Jezus een antwoord gekregen, raak en correct. Maar daarmee eindigt ook het hele discours. De vraag en het antwoord van de sympathieke Farizeeër zijn van een totaal andere orde. Ze dagen ons uit onverdeeld, rechtlijnig en radicaal voor God te kiezen, en voor onze medemens. En daar komt het toch op aan. Het verhaal vertelt ons ook, dat Jezus zich door de vraag van de schriftgeleerde niet in een hoek laat drijven. De man had geen weerwoord meer. Jezus stelt de eisen van de Thora veel radicaler dan hij verwacht had. In de Bergrede (Mattheüs 5 – 7) horen wij Jezus zeggen: “Hebt uw vijanden lief en bidt voor wie u vervolgen, opdat gij kinderen zult zijn van uw Vader, die in de hemelen is”. Jezus brengt in het dubbelgebod van de liefde tot God en tot de naaste de wil van God heel concreet en heel duidelijk tot uitdrukking. Daarmee blijft Jezus op de bodem van de Thora als de door God gegeven “richtingaanwijzer voor het leven”. Maar tegelijkertijd doorbreekt Hij de middelaarspositie van de Thora. Niet meer de Thora en de verhouding tot de Thora (inclusief de vraag welke geboden licht of zwaar, belangrijk of onbelangrijk zijn)

beslissen over de verhouding van de mens tot God, maar de positieve, totale en persoonlijke gerichtheid tot God én tot de naaste. De kracht van Jezus' verkondiging en leven is, dat Hij deze beide geboden voor het eerst met elkaar heeft verbonden en op elkaar heeft betrokken. En daarbij gaat het er niet om, dat de verhouding van de mens tot God en tot zijn naaste door twee nieuwe geboden geregeld wordt, maar de mens wordt zélf voor God en voor zijn naaste geplaatst. Deze radicalisering, d.i. deze tot op de wezenlijke bedoeling van de Thora teruggaande uitleg als de geopenbaarde wil van God, maakt dat men ook moeilijk kan blijven spreken van *gebod* der liefde. Deze liefde tot God noch de liefde tot de naaste laat zich "gebieden". Met deze liefde als vrucht van geloof kan een mens reageren die in de messiaanse volmacht van Jezus gelooft. In Jezus' leven mogen wij zien, dat het waar is, die andere werkelijkheid, die nieuwe wereld van Gods gerechtigheid. Hij heeft niet voor Zijn eigen eer en aanzien gekozen,, Hij heeft niet kwaad met kwaad vergolden, maar in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd en verraden, heeft Hij voor Zijn vijanden gebeden. Heel Zijn leven heeft Hij gegeven voor de mensen. Niets was Hem teveel. In Zijn voetspoor gaan, dat kunnen wij niet zomaar uit onszelf. Het vraagt steeds weer van ons een totale verandering, een totale omkeer. Het komt erop aan, wat wij als het centrum van ons leven erkennen: zijn wij dat zélf of is God dat? Zijn wij ons bewust, dat wij van God afhankelijk zijn en het leven uit Zijn hand ontvangen, of zijn wij zelf de baas? In de weg die Jezus is gegaan, mogen wij zien, dat God liefde is, dat Hij ons bevrijdt van alles wat Zijn liefde in de weg staat. Zijn Geest maakt ons open en ontvankelijk voor Hem en voor onze naaste. Het gebod, waarmee Jezus de Thora en de profeten samenvat, mogen wij zien als een nieuwe belofte, die in het leven van Jezus zélf reeds ten volle werkelijkheid is geworden. Door het geloof in Hem mogen wij weten, dat wij voor elkaar "naasten" mogen zijn (Joh. 10 : 16). Geve God ons Zijn Geest, opdat uit onze daden moge blijken, dat wij Zijn kinderen, Zijn volgelingen zijn.

Huub Oosterhuis brengt naar aanleiding van dit Evangeliegedeelte de woorden van de Thora ons weer in herinnering:

Deze woorden aan een ieder van ons opgedragen hier en heden prent ze in je hart, berg ze in het binnenste van je ziel, leer ze aan je kinderen. Herhaal ze, thuis en onderweg, waar je ook bent' als je slapen gaat en als je opstaat, deze woorden aan jou toevertrouwd. Bind ze als een teken aan je hand, draag ze om je voorhoofd als een snoer ter gedachtenis, vlak op je ogen.

Grif ze in de stijlen van je deur en schrijf ze in de palmen van je hand.

Dan vermeederen je levensdagen en de jaren van je zonen en dochters. Dat je bloeien zult en niet verwelken, bomen aan de bron. Hoor Israël.

Amen.

Ds. Bram Sneep.